

Utrikesutskottets betänkande 2023/24:UU2

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om anslag för 2024 inom utgiftsområde 7, som uppgår till ca 48,6 miljarder kronor. Därmed avstyrker utskottet de alternativa budgetförslag som förts fram i motioner. Utskottet tillstyrker också regeringens förslag om vissa bemyndiganden om ekonomiska åtaganden. Ett övrigt motionsförslag om reformering av biståndet avstyrks med hänvisning till pågående arbete.

I betänkandet finns en reservation (S, V, MP) och fem särskilda yttranden (S, V, C, MP). Ledamöterna från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet avstår från ställningstagande när det gäller budgetbeslutet och redovisar i stället sina överväganden i särskilda yttranden.

Behandlade förslag

Proposition 2023/24:1 inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

14 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Budgetprocessen i riksdagen	5
Rambeslutsprocessen	5
Uppföljning av regeringens resultatredovisning	5
Betänkandets disposition.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 7	7
Statens budget inom utgiftsområde 7	8
Reform av svenskt bistånd.....	15
Motion som bereds förenklat.....	16
Reservation	18
Reform av svenskt bistånd, punkt 2 (S, V, MP)	18
Särskilda yttranden	19
1. Statens budget inom utgiftsområde 7, punkt 1 (S).....	19
2. Statens budget inom utgiftsområde 7, punkt 1 (V)	22
3. Statens budget inom utgiftsområde 7, punkt 1 (C)	24
4. Statens budget inom utgiftsområde 7, punkt 1 (MP)	25
5. Reform av svenskt bistånd, punkt 2 (C)	27
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	28
Propositionen	28
Motioner från allmänna motionstiden 2023/24	28
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens och motionärernas anslagsförslag	30
<i>Bilaga 3</i>	
Regeringens förslag till beställningsbemyndiganden.....	31
<i>Bilaga 4</i>	
Motionsyrkande som avstyrks av utskottet	32

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Statens budget inom utgiftsområde 7

a) Anslagen för 2024

Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd enligt regeringens och Riksrevisionens förslag.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:1 utgiftsområde 7 punkterna 4 och 6 samt avslår motionerna

2023/24:2343 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 1, 17, 47 och 48,

2023/24:2348 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V),

2023/24:2563 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkandena 1, 6 och 16,

2023/24:2666 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP),

2023/24:2699 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 1 och 5 samt

2023/24:2719 av Anna Lasses m.fl. (C).

b) Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Riksdagen bemyndigar regeringen att

1. under 2024 ställa ut statliga garantier för biståndsverksamhet som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 26 000 000 000 kronor,

2. under 2024 för anslaget 1:1 Biståndsverksamhet besluta om kapitaltillskott till Swedfund International AB på högst 1 000 000 000 kronor,

3. under 2024 för anslaget 1:1 Biståndsverksamhet besluta om kapitaltillskott till Swedfund International AB på högst 460 000 000 kronor för ökade klimatinvesteringar,

4. under 2024 besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som regeringen föreslår.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:1 utgiftsområde 7 punkterna 1–3 och 5.

2. Reform av svenskt bistånd

Riksdagen avslår motion

2023/24:2563 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 4.

Reservation (S, V, MP)

3. Motion som bereds förenklat

Riksdagen avslår det motionsyrkande som finns upptaget under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 7 december 2023

På utrikesutskottets vägnar

Morgan Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Morgan Johansson (S)*, Magdalena Thuresson (M), Markus Wiechel (SD), Olle Thorell (S)*, Margareta Cederfelt (M), Linnéa Wickman (S)*, Joar Forssell (L), Tomas Eneroth (S)*, Ann-Sofie Alm (M), John E Weinerhall (M), Jacob Risberg (MP)*, Yasmine Eriksson (SD), Johan Büser (S)*, Lotta Johnsson Fornarve (V)*, Anna Lasses (C)*, Yusuf Aydin (KD) och Jörgen Berglund (M).

* Avstår från ställningstagande under punkt 1, se särskilda yttranden.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens budgetproposition 2023/24:1 i de delar som gäller utgiftsområde 7 Internationellt bistånd och ett antal motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2023/24. Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Motionsförslagen finns också i bilaga 1.

I bilaga 2 och 3 finns en sammanställning av regeringens förslag till anslag för 2024 och beställningsbemyndiganden samt de avvikelser från dessa som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet föreslår i sina respektive budgetmotioner.

Under beredningen av ärendet har bistånds- och utrikeshandelsminister Johan Forssell lämnat information om budgeten. Statssekreterare Diana Janse, UD har informerat utskottet om Sveriges bistånd till Ukraina, avräkningar från biståndet och regeringens arbete med reform av biståndet. Vidare har Sidas generaldirektör Jakob Granit informerat utskottet om myndighetens arbete.

Utskottet besökte under riksmötet 2022/23 Swedfund, Riksrevisionen och Sida. Utskottet har under hösten 2023 besökt Bryssel och fick då information om EU:s utvecklingssamarbete och stödet till Ukraina. Under våren 2023 besökte en delegation från utskottet Ukraina och diskuterade då bl.a. de svenska stödinsatserna.

Budgetprocessen i riksdagen

Rambeslutsprocessen

Budgetprocessen innebär bl.a. att riksdagen i ett första steg genom ett beslut fastställer en utgiftsram för varje utgiftsområde. Utgiftsramen anger det belopp som utgiftsområdets anslag högst får uppgå till (11 kap. 18 § tredje stycket riksdagsordningen).

Riksdagen har bifallit regeringens förslag och bestämt utgiftsramen för 2024 för utgiftsområde 1 Internationellt bistånd till 48 630 129 000 kronor (prop. 2023/24:1, bet. 2023/24:FiU1, rskr. 2023/24:47). I detta betänkande föreslår utrikesutskottet för riksdagen hur anslagen för utgiftsområdet ska fördelas inom utgiftsområdesramen. Riksdagens ställningstagande till anslag och bemyndiganden om ekonomiska åtaganden för utgiftsområdet ska göras genom ett enda beslut (11 kap. 18 § fjärde stycket riksdagsordningen).

Uppföljning av regeringens resultatredovisning

Regeringen ska enligt 10 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som har uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat.

I utskottens uppgifter ingår att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut (4 kap. 8 § regeringsformen). Som en del i utskottens uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar. Riksdagen har beslutat om riktlinjer för bl.a. den löpande uppföljningen av regeringens resultatredovisning (framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21, rskr. 2005/06:333–335).

Utskottet har mot den bakgrunden gått igenom regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 7 i budgetpropositionen. Genomgången är ett underlag för utskottets behandling av budgetpropositionen och för den fortsatta mål- och resultatdialogen med regeringen.

Betänkandets disposition

Betänkandet har disponerats så att målet för utgiftsområdet och regeringens resultatredovisning behandlas först. Därefter behandlar utskottet de förslag i budgetpropositionen och de motionsförslag som gäller statens budget inom utgiftsområde 7. Slutligen behandlas ett motionsförslag som väckts under allmänna motionstiden 2023/24 om reformering av biståndet.

Utskottets överväganden

Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 7

Propositionen

Riksdagen har beslutat om målet för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. Målet är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck (prop. 2013/14:1 utg.omr. 7, bet. 2013/14:UU2, rskr. 2013/14:75).

Regeringen bedömer att Sveriges internationella bistånd under 2022 har bidragit till att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Samtidigt visar resultaten att det finns betydande behov av justering och omprioritering av insatser för att öka träffsäkerheten och ändamålsenligheten i relation till målen.

Utskottets bedömning

Utskottet konstaterar att det sedan flera år pågår en dialog mellan riksdagen och regeringen om utvecklingen av den ekonomiska styrningen. Utskottet anser att det är viktigt att utvecklingen av den ekonomiska styrningen fortsätter.

Utskottet konstaterar att resultatredovisningen är ett viktigt underlag för utskottets beredning av budgetpropositionen. Regeringens redovisning och bedömning av de resultat som uppnåtts ska ha en klar och tydlig struktur, eftersom detta bidrar till en ökad förståelse för hur statliga anslagsmedel används och vilka resultat de får i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat om.

Utskottet noterar att det pågår ett arbete med att reformera biståndet. Det framgår av propositionen att regeringen, med utgångspunkt i bl.a. Statskontorets och Ekonomistyrningsverkets gemensamma rapport (Statskontoret 2020:22) och Riksrevisionens granskning (RiR 2021:28 och 2022:9) anser att det ska ställas tydligare krav på resultat, transparens och ansvarsutkrävande i biståndet samt nolltolerans mot korruption och andra oegentligheter. Det är i sammanhanget positivt att regeringen föreslår att stödet till Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) ska ökas för att stärka utvärderingen av biståndet.

Utskottet delar regeringens sammanfattande bedömning att Sveriges internationella bistånd under 2022 har bidragit till att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Utskottet instämmer också i att resultaten visar att det finns betydande behov av justering och omprioritering av insatser för att öka träffsäkerheten och ändamålsenligheten i relation till målen för de olika sektorerna inom biståndet.

Statens budget inom utgiftsområde 7

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd enligt regeringens förslag och lämnar de bemyndiganden regeringen har begärt. Motionärernas alternativa förslag till statens budget för 2024 inom utgiftsområde 7 avslås.

Jämför särskilt yttrande 1 (S), 2 (V), 3 (C) och 4 (MP).

Propositionen

Biståndsbudgeten

Regeringen anger att biståndsbudgeten för 2024 ska uppgå till 56 miljarder kronor per år. I biståndsbudgeten ingår ODA-relaterade kostnader, dvs. kostnader som klassificeras som bistånd (Official Development Assistance, ODA) i enlighet med den definition som används av biståndskommittén vid Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD-Dac). Majoriteten av kostnaderna återfinns under anslag inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. Den föreslagna utgiftsramen för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd uppgår till ca 48,6 miljarder kronor 2024. I utgiftsområde 7 ingår också 5 miljoner kronor som avser förvaltningsutgifter för samarbete inom Östersjöregionen som inte klassificeras som bistånd.

Regeringen anger att utvecklingssamarbetet är ett av de viktiga utrikespolitiska verktygen för att driva och värna svenska intressen samt möte de utmaningar som vi och världen står inför. Regeringen avser därför att stärka samordningen mellan utvecklingspolitiken, utrikespolitiken, handelspolitiken, klimatpolitiken och migrationspolitiken.

Regeringen tar fram en reformagenda för biståndet med fokus på långsiktighet, transparens och effektivitet. Tematiska prioriteringar ska göras med fokus på fattigdomsbekämpning och hälsoinsatser för de mest utsatta, demokratibistånd till människorättsförsvare och demokratikämpar, utökad och effektiviserat klimatbistånd samt kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter. Biståndspolitikerna ska fokuseras till att utgöra ett verktyg för att motverka irreguljär migration, öka återvändandet och bidra till ett effektivt arbete för frivillig återvandring.

Avräkningar

I biståndsbudgeten ingår kostnader från andra delar av statens budget som kan klassificeras som bistånd. Kostnaderna uppgår till ca 7,4 miljarder kronor 2024.

Kostnader för mottagande av asylsökande och skyddsbehövande från låg- och medelinkomstländer under deras första år i Sverige belastar biståndsbudgeten. I OECD-Dacs riktlinjer anges att kostnaderna räknas som

bistånd på humanitära grunder och för att spegla ett gemensamt ansvarstagande med låg- och medelinkomstländer, vilka är värdar för de flesta av världens flyktingar. Regeringen föreslår att avräkningar för flyktingkostnader ska begränsas till maximalt 8 procent av biståndsbudgeten åren 2024–2026. I dessa avräkningar ingår kostnader inom dels utgiftsområde 8 Migration, dels utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv. Totalt beräknas kostnaderna för asylsökande och skyddsbehövande inom biståndet uppgå till 1,6 miljarder kronor 2024.

I biståndsbudgeten ingår även kostnader för det svenska bidraget till den del av EU:s gemensamma bistånd som finansieras genom EU:s reguljära budget. För 2024 uppgår dessa kostnader till 4,4 miljarder kronor.

I biståndsbudgeten ingår även biståndsrelaterade förvaltningskostnader för utlandsmyndigheter och enheter i Stockholm, totalt 491 miljoner kronor. Övriga kostnader från andra delar av statens budget som klassificeras som bistånd och ingår i biståndsbudgeten uppgår till totalt 866 miljoner kronor 2024. Dessa kostnader består av flera olika komponenter, bl.a. medel för den internationella biståndsverksamhet som bedrivs av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt bidrag till demokratiinsatser i länder som uppfyller OECD-Dacs kriterier för låg- och medelinkomstländer.

Anslag

För budgetåret 2024 föreslår regeringen att riksdagen anvisar ramanslagen inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd när det gäller anslag som står till regeringens disposition (anslagen 1:1–1:4 och 1:6) enligt den tabell som framgår av bilaga 2 till betänkandet (punkt 4 i propositionen). I budgetpropositionen finns även förslag från Riksrevisionen om att riksdagen för budgetåret 2024 anvisar ett ramanslag inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd för Riksrevisionen enligt den tabell som framgår av bilaga 2 till betänkandet (punkt 6 i propositionen).

Bemyndiganden

För att främja en högre grad av förutsägbarhet i biståndsgivningen behöver ekonomiska avtal inom biståndsverksamheten kunna ingås. Nya åtaganden beräknas uppgå till ca 36,6 miljarder kronor. Myndigheter som disponerar bemyndiganden under anslaget 1:1 Biståndsverksamhet är bl.a. Regeringskansliet, Sida, Svenska institutet, Vetenskapsrådet, Nordiska Afrikainstitutet, Folke Bernadotteakademin och Strålsäkerhetsmyndigheten.

Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 för anslaget 1:1 Biståndsverksamhet besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 105 miljarder kronor 2025–2036 (punkt 5 i propositionen).

Regeringen föreslår också att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ställa ut statliga garantier för biståndsverksamhet som inklusive tidigare

utfärdade garantier uppgår till högst 26 miljarder kronor (punkt 1 i propositionen).

Vidare föreslås att regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:1 Biståndsverksamhet besluta om kapitaltillskott på högst 1 miljard kronor till Swedfund International AB (punkt 2 i propositionen). Därutöver föreslås ytterligare kapitaltillskott till Swedfund på 460 miljoner kronor specifikt för ökade klimatinvesteringar (punkt 3 i propositionen).

Motionerna

I partimotion 2023/24:2343 anför Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande att anslaget 1:1 Biståndsverksamhet bör ökas med 10,1 miljarder kronor för att Sverige återigen ska ha ett bistånd motsvarande 1 procent av bruttonationalintäkten, BNI. Partiet avvisar också regeringens generella besparingskrav på myndigheter i statsförvaltningen och föreslår därför att anslaget 1:2 Styrelsen för internationell utveckling (Sida) ökas med 371 miljoner kronor, anslaget 1:3 Nordiska Afrikainstitutet med 4 miljoner kronor, anslaget 1:4 Folke Bernadotteakademien med 46 miljoner kronor och anslaget 1:6 Utvärdering av internationellt bistånd med 5 miljoner kronor. Vänsterpartiet föreslår därutöver att anslaget 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete ökas med 11 miljoner kronor. I yrkande 17 anför att regeringen i regleringsbrevet för Folke Bernadotte akademien för 2024 bör ge myndigheten i uppdrag att återuppta verksamheten med det svenska medlingsnätverket för kvinnor. I yrkandena 47 och 48 anför att regeringen bör återställa anslagen till informationsstöd och forskningssamarbete. Kravet på att återställa biståndet till 1 procent av BNI återkommer i partimotion 2023/24:2348 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V).

I kommittémotion 2023/24:2563 anför Morgan Johansson m.fl. (S) yrkandena 1 och 6 att anslaget 1.1. Biståndsverksamhet bör öka med 1 miljard kronor 2024 och sedan höjas successivt så att en procentsmålet för biståndet uppnås. Enligt yrkande 16 bör anslagen för forskningssamarbete och för kommunikation återställas.

I kommittémotion 2023/24:2719 anför Anna Lasses m.fl. (C) att anslaget 1.1 Biståndsverksamhet bör ökas med 1,7 miljarder kronor. Det bör sedan fortsätta att ökas så att enprocentsmålet åter uppnås 2027. Vidare föreslås en sänkning av pris- och löneomräkningen vilket innebär att anslaget 1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) minskar med 11,3 miljoner kronor, anslaget 1:4 Folke Bernadotteakademien minskar med 800 000 kronor och anslaget 1:6 Utvärdering av bistånd minskar med 200 000 kronor.

I kommittémotion 2023/24:2666 anför Janine Alm Ericson m.fl. (MP) att anslaget 1:1 bör ökas med 10,7 miljarder kronor 2024 jämfört med regeringens förslag. Anslaget 1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) föreslås ökas med 16,8 miljoner kronor, anslaget 1:3 Nordiska Afrikainstitutet ökas med 177 000 kronor, anslaget 1:4 Folke Bernadotteakademien ökas med

2,1 miljoner kronor och anslaget 1:6 Utvärdering av internationellt bistånd ökas med 222 000 kronor. På sikt vill motionärerna öka biståndet till 1,25 procent av BNI. Det sistnämnda förslaget återkommer i kommittémotion 2023/24:2699 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 1. I den sistnämnda motionens yrkande 5 anförs att avräkningarna från biståndet bör minimeras och avräknade medel som inte används bör återföras till biståndsbudgeten.

Utskottets ställningstagande

Biståndsbudgeten och avräkningar

Utskottet noterar att regeringen anger att biståndsbudgeten, liksom för 2023, ska uppgå till högst 56 miljarder kronor för 2024 och att samma nivå ska gälla för 2025 och 2026.

Utskottet konstaterar att regeringen i propositionen skriver att det är kostnader som klassificeras som bistånd i enlighet med den definition som används av biståndskommittén (DAC) vid OECD som ingår i biståndsbudgeten och detta välkomnas av utskottet. Bistånd är flöden från den offentliga sektorn med det huvudsakliga syftet att främja ekonomisk utveckling och välbefinnande i fattiga länder och med ett gåvoelement om minst 25 procent. Svenskt bistånd ska gå till de länder som klassas som mottagare enligt OECD-Dacs kriterier.

I biståndsbudgeten ingår kostnader som klassificeras som bistånd (Official Development Assistance, ODA) i enlighet med den definition som används av OECD-Dac, men som utgör kostnader andra delar av statens budget, s.k. avräkningar. Avräkningarna omfattar framför allt kostnader för mottagande av asylsökande från låg- och medelinkomstländer, det svenska bidraget till den del av EU:s gemensamma bistånd som finansieras genom EU:s reguljära budget och de delar av utrikesförvaltningens förvaltningskostnader som avser utvecklingsarbete. Utskottet konstaterar att avräkningar från biståndsbudgeten (tidigare biståndsramen) har gjorts sedan början av 1980-talet. Andelen avräkningar från biståndsbudgeten varierar mellan åren och uppgick 2003 till 14 procent, 2006 till 9 procent, 2012 till 16 procent, 2017 till 20 procent och 2023 till knappt 15 procent.

Regeringen anger i budgetpropositionen att avräkningarna för 2024 beräknas uppgå till ca 7,4 miljarder kronor. Detta innebär att utgiftsramen för utgiftsområde 7 uppgår till 48,6 miljarder kronor. Som andel av biståndsbudgeten uppgår de totala avräkningarna till ca 14 procent 2024, varav 3 procent avser asylkostnader. Utskottet noterar att regeringen i budgetpropositionen ger en utförlig beskrivning av hur avräkningarna för asylkostnader beräknas. Utskottet välkomnar att regeringen, liksom under innevarande år avser att begränsa avräkningarna för asylkostnader till högst 8 procent av biståndsbudgeten. Detta bekräftades av bistånds- och utrikeshandelsminister Johan Forssell vid hans föredragning för utskottet. Utskottet har tidigare understrukt vikten av transparens och långsiktighet i avräkningar från biståndsramen (yttr. 2018/19:UU4y).

Utskottet instämmer med regeringen att den nuvarande modellen, med en flerårig budgettram fränkopplad från BNI och ett tak för asylrelaterade avräkningar, ger mer transparens och långsiktighet i biståndet.

Anslagen

I budgetpropositionen redogör regeringen för sina förslag om tilldelning av medel till respektive anslag, ändamål och motiv till förslagen.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag i fråga om anslaget 1:1 Biståndsverksamhet. Utskottet noterar att regeringen har påbörjat ett arbete för att reformera biståndet som kommer att påverka hur anslaget används. När det gäller motionsförslagen om att åter införa medel för civilsamhällets informations- och kommunikationsverksamhet respektive forsknings-samarbete om utvecklingsfrågor via Forskningsrådet, instämmer utskottet i regeringens bedömning att biståndet i högre utsträckning bör användas för insatser utanför Sveriges gränser (svar på Interpellation 2022/23:169, protokoll 2022/23:78).

Utskottet tillstyrker även förslaget i budgetpropositionen om storleken på anslaget 1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete. Utskottet noterar att regeringen har fortsatt att utveckla styrningen av Sida i enlighet med vad som framgått i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 7) samt i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 7). Utskottet noterar också att regeringen avser att förenkla, förtydliga och effektivisera styrningen och uppföljningen av biståndet inom ramen för regeringens kommande reformagenda för internationellt bistånd. Sidans generaldirektör Jakob Granit beskrev vid sin föredragning för utskottet det förändringsarbete som pågår inom Sida.

Utskottet tillstyrker även regeringens förslag vad gäller anslaget 1:3 Nordiska Afrikainstitutet.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till tilldelning av medel till anslaget 1:4 Folke Bernadotteakademien (FBA). När det gäller motionsförslaget om att myndigheten ska återuppta verksamheten med det kvinnliga medlarnätverket, vill utskottet inledningsvis påminna om att det enligt regeringsformen är regeringen som styr myndigheterna och beslutar vilka uppgifter de ska ha. Vad gäller sakfrågan noterar utskottet att regeringen i regleringsbrevet till FBA för 2023 beslutade att verksamheten i det svenska medlingsnätverket skulle vila i avvaktan på den utvärdering vars slutrapport presenterades den 30 juni 2023. Det övergripande syftet med utvärderingen var att granska om det arbete som nätverket har bedrivit har varit ett effektivt sätt för Sverige att bidra till de uppställda målen så som de formulerats i regeringens uppdrag till Folke Bernadotteakademien. Ärendet bereds för närvarande i regeringskansliet. Utskottet konstaterar att kvinnor fortfarande är underrepresenterade i medlingsinsatser och fredsprocesser och vill, liksom regeringen, understryka att arbetet med kvinnor, fred och säkerhet bör fortsätta vara en viktig del i Sveriges utrikespolitik (svar på skriftlig fråga 2022/23:530). Utskottet noterar att regeringen den 9 november 2023 antog en handlingsplan för

genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet för perioden 2024–2028.

Utskottet tillstyrker vidare regeringens förslag till medelstillelse till anslaget 1:6 Utvärdering av internationellt bistånd, som innebär att stödet till Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) ökas med 900 000 kronor för att stärka utvärderingsverksamheten.

Anslaget 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete får användas för utgifter för Riksrevisionens internationella utvecklingssamarbete. Medlen används inom ramen för målen för svenskt internationellt utvecklingssamarbete och OECD-Dacs definition av bistånd. Riksrevisionens internationella utvecklingssamarbete bidrar till att stärka de nationella revisionsorganens kapacitet och förmåga att bedriva revision enligt internationella standarder. Huvudinriktningen bör vara långsiktigt institutionellt samarbete. Riksrevisionens multilaterala utvecklingssamarbete bidrar till stärkt revision, transparens och ansvarsutkrävande inom multilaterala organisationer. Utvecklingssamarbetet sker framför allt i globala, regionala och bilaterala program i Afrika, Asien, västra Balkan och Östeuropa samt genom multilateralt samarbete. Riksrevisionen använder framför allt sin egen personal och kompetens i genomförandet av kapacitetsutvecklingsprojekt. Riksrevisionen har sammanställt en resultatrapport om det internationella utvecklingssamarbetet 2019–2022 (dnr 1.2.2-2022-0916). Rapporten bygger på externa utvärderingar och Riksrevisionens egna bedömningar. Utskottet konstaterar att rapporten visar att Riksrevisionens verksamhet i allt väsentligt bidrar till syftet. Utskottet tillstyrker förslaget till tilldelning av medel för anslaget 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete.

Bemyndiganden

Myndigheter som disponerar bemyndiganden under anslaget 1:1 Biståndsverksamhet är bl.a. Regeringskansliet, Sida, Svenska institutet, Vetenskapsrådet, Nordiska Afrikainstitutet och Strålsäkerhetsmyndigheten. Utskottet tillstyrker förslaget om att regeringen ska bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:1 Biståndsverksamhet besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 105 miljarder kronor för perioden 2025–2036 (punkt 5 i propositionen).

Vidare tillstyrker utskottet att regeringen bemyndigas att under 2024 ställa ut statliga garantier för biståndsverksamhet som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 26 miljarder kronor (punkt 1 i propositionen).

Utskottet tillstyrker att regeringen bemyndigas att besluta om kapitaltillskott till Swedfund International AB på högst 1 miljard kronor (punkt 2 i propositionen). Utskottet tillstyrker också att regeringen bemyndigas att besluta om ytterligare kapitaltillskott till Swedfund AB på 460 miljoner kronor specifikt för ökade klimatinvesteringar (punkt 3 i propositionen).

Mot bakgrund av vad som här anförts om biståndsbudgeten, avräkningar, anslagen och bemyndiganden tillstyrker utskottet regeringens samtliga förslag och avstyrker motionerna 2023/24:2343 yrkande 1, 17, 47 och 48, 2023/24:2348, 2023/24:2563 yrkandena 1, 6 och 16, 2023/24:2666, 2023/24:2699 yrkandena 1 och 5 och 2023/24:2719.

Politikens inriktning

Det framkom vid biståndsminister Johan Forsells föredragning för utskottet att regeringen har följande övergripande prioriteringar för utgiftsområdet:

- ökat stöd till Ukraina
- handel och företagande som medel för ökat välstånd och minskad fattigdom.
- humanitärt bistånd
- främja frihet, fred och säkerhet i närområdet och globalt
- främja frihet och demokrati och bekämpa förtryck
- ökat fokus på migration i biståndet
- utökat och effektiviserat klimatbistånd
- stärka kvinnors och flickors frihet och egenmakt
- stärkt hälsa för de mest utsatta
- effektivisering av EU-biståndet.

Utskottet ställer sig bakom dessa övergripande prioriteringar och vill, liksom vid beredningen av förra årets budget för utgiftsområde 7, särskilt understryka vikten av fortsatt stöd till Ukraina.

Vad gäller prioriteringar i övrigt vill utskottet hänvisa till betänkandena 2022/23:UU6 Internationellt utvecklingsbistånd och 2022/23:UU3 Resultatskrivelse om utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd genom multilaterala organisationer. I dessa betänkanden redogör utskottet utförligt för sina ställningstaganden när det gäller långsiktiga prioriteringar inom det bilaterala och multilaterala biståndet.

Riksrevisionens iakttagelser

Utskottet har som ett led i sitt uppföljningsarbete tagit del av uppgifter om Riksrevisionens iakttagelser om myndigheterna inom utgiftsområdet. Av Riksrevisorernas årliga rapport 2023 framgår att Riksrevisionens granskningar av 2022 års årsredovisningar för myndigheterna inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd visar att redovisningarna i allt väsentligt ger en rättvisande bild av myndigheternas verksamhet.

Reform av svenskt bistånd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om regeringens reformagenda för biståndet med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservationen (S, V, MP) och särskilt yttrande 5 (C).

Propositionen

Regeringen anger i propositionen att utvecklingssamarbetet är ett av de viktiga utrikespolitiska verktygen för att driva och värna svenska intressen samt möta de utmaningar som vi och världen står inför. Regeringen avser därför att stärka samordningen mellan utvecklingspolitiken, utrikespolitiken, handelspolitiken, klimatpolitiken och migrationspolitiken.

Regeringen tar fram en reformagenda för biståndet med fokus på långsiktighet, transparens och effektivitet. Tematiska prioriteringar ska göras med fokus på fattigdomsbekämpning och hälsoinsatser för de mest utsatta, demokratibistånd till människorättsförsvare och demokratikämpar, utökat och effektiviserat klimatbistånd samt kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter. Biståndspolitiken ska fokuseras på att utgöra ett verktyg för att motverka irreguljär migration, öka återvändandet och bidra till ett effektivt arbete för frivillig återvandring.

Motionen

I kommittémotion 2023/24:2563 anför Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 4 att regeringens reformagenda för biståndet har brister när det gäller transparens och förankring.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det svenska biståndet kan användas effektivare och välkomnar regeringens aviseringar om en reformagenda för biståndet.

Utskottet konstaterar att reformagendan kommer att fungera som ett styrdokument för hur svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd ska prioriteras och styras, och att regeringen avser att innehållet i reformagendan ska påverka framtida budgetpropositioner. Även beslut om framtida strategier påverkas. Regleringsbrev som beslutats av regeringen utifrån riksdagens beslut om budgeten för utgiftsområde 7, kan också påverkas. Om reformagendan skulle leda till förslag på lagändringar kommer dessa att remissbehandlas inför riksdagsbehandlingen av regeringens lagförslag i proposition. Eftersom reformagendan har fokus på regeringens styrning av biståndet, inom de ramar som riksdagen beslutat, anser utskottet att det är lämpligt att reformagendan beslutas genom ett regeringsbeslut.

Utskottet vill samtidigt understryka vikten av löpande information och uppföljning.

Utskottet konstaterar att reformagendan innebär ett skifte från den tidigare regeringens beslut om ett policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd (skr. 2016/17:60, bet. 2016/17:UU11, rskr.2016/17:235). Utskottet konstaterar vidare att det riksdagsbundna målet för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd inte ändras genom ett regeringsbeslut om reformagendan. Målet är, som framgått tidigare i detta betänkande, att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck (prop. 2013/14:1 utg.omr. 7, bet. 2013/14:UU2, rskr. 2013/14:75). De riksdagsbundna mål för svenskt utvecklingssamarbete som beslutats inom ramen för Sveriges genomförande av Agenda 2030 (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154) och Politiken för global utveckling (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112) ändras inte heller.

Utskottet anser liksom regeringen att biståndspolitiken är ett viktigt utrikespolitiskt verktyg för att driva och värna svenska intressen samt möta de utmaningar som vi och världen står inför. Utskottet välkomnar den inriktning på reformarbetet som redovisas i propositionen och utgår från att regeringen på lämpligt sätt redovisar innehållet i reformagendan för utskottet när arbetet är slutfört. Utskottet noterar att bistånds- och utrikeshandelsministern vid sin föredragning för utskottet angav att samtal förts med civilsamhället och andra intressenter i arbetet med reformagendan.

Med utgångspunkt i bl.a. Riksrevisionens granskningar (RiR 2021:28 och 2022:9), anger regeringen att reformarbetet syftar till att det ska ställas tydligare krav på resultat, transparens och ansvarsutkrävande samt nolltolerans mot korruption och andra oegentligheter, vilket välkomnas av utskottet. Utskottet behandlade regeringens skrivelser med anledning av de nämnda granskningarna från Riksrevisionen i betänkandena 2021/22:UU8 respektive 2022/23:UU8.

Motion 2023/24:2563 yrkande 4 avstyrks.

Motion som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår den motion som har beretts i förenklad ordning.

Utskottets ställningstagande

Utöver de yrkanden som behandlas tidigare i detta betänkande finns förslag i en motion som är föremål för förenklad motionsberedning enligt de riktlinjer som riksdagen har fastslagit med anledning av Riksdagskommitténs betänkande 2005/06:RS3 (bet. 2005/06:KU21, rskr. 2005/06:333–335). Utskottet har vid en genomgång och beredning noterat att den motion som

finns i bilaga 4 inte kan vara aktuell för något tillkännagivande från riksdagen.
Efter denna behandling avstyrker ett enigt utskott denna motion.

Reservation

Reform av svenskt bistånd, punkt 2 (S, V, MP)

av Morgan Johansson (S), Olle Thorell (S), Linnéa Wickman (S), Tomas Eneroth (S), Jacob Risberg (MP), Johan Büser (S) och Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2563 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 4.

Ställningstagande

Svensk bistånds- och utvecklingspolitik ska ha som syfte att ge människor förutsättningarna att lyfta sig ur fattigdom, minska klyftorna i världen, främja demokrati och mänskliga rättigheter, stärka rättsstaten, motverka korruption, främja jämställdhet, ha ett starkt barnrättsperspektiv samt främja ekonomisk, social och miljömässig hållbar utveckling. Det är därför som vi med oro konstaterar bristen på transparens och förankring hos riksdagen och relevanta aktörer såsom civilsamhället, fackföreningar, företag och experter när regeringen valt att lägga om inriktningen för biståndspolitiken genom den så kallade reformagendan. Denna hastiga omläggning av politiken innebär att det finns en överhängande risk att det inte görs en ordentlig konsekvensanalys. Det kan leda till felaktiga beslut och drabba målen med biståndet.

Särskilda yttranden

1. Statens budget inom utgiftsområde 7, punkt 1 (S)

Morgan Johansson (S), Olle Thorell (S), Linnéa Wickman (S), Tomas Eneroth (S) och Johan Büser (S) anför:

Riksdagen har genom sitt beslut den 29 november 2023 fastställt att de samlade utgifterna för utgiftsområde 7 inte får överstiga 48 630 129 000 kronor 2024 (bet. 2023/24:FiU1). Eftersom Socialdemokraternas förslag till anslag inom utgiftsområdet ligger över den nivån kan vi inte reservera oss till förmån för detta förslag. Socialdemokraternas budgetalternativ bör ses som en helhet. Därför väljer vi att avstå från ställningstagande och lägger i stället fram ett särskilt yttrande om socialdemokraternas politik inom utgiftsområde 7.

Socialdemokraternas förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2023/24:2654. Motionen behandlas i betänkande 2023/24:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservationerna 1 och 5 i det betänkandet.

Socialdemokraternas budgetalternativ när det gäller utgiftsområde 7 innebär att Socialdemokraterna står fast vid enprocentsmålet och avvisar regeringens förslag om att frångå detta mål för biståndsramen. En socialdemokratisk regering kommer stegvis att återställa enprocentsmålet.

Vi lever i en dramatisk tid. Demokratien backar, motsättningarna växer och auktoritära regimer får mer makt. Människor i behov av humanitära insatser ökar och miljontals människor är på flykt. Priserna stiger och fattigdomen ökar. Sverige kan inte, som regeringen gör, dra sig undan i detta omvärldsläge. Att skära ned biståndet ger inte en tryggare värld eller ett tryggare Sverige - tvärtom.

Sverige ska vara en stark global röst och stå upp för folkrätten, de mänskliga rättigheterna, demokratin och dess principer. Sveriges goda anseende som en pålitlig, ambitiös och resultatnriktad samarbetspartner i utvecklingsarbetet med fattigdomsbekämpning i fokus måste bibehållas.

Med tanke på det säkerhetspolitiska läget är det rimligt att växla upp biståndet till Ukraina och vårt närområde. Men det är knappast klokt, och bidrar inte till en tryggare värld eller ett tryggare Sverige, att göra det på bekostnad av stödet till andra länder. Vi står till fullo bakom stödet som går till Ukraina. Dock har behoven i vår omvärld inte försvunnit i och med kriget i Ukraina. Solidariteten måste räcka till för både Ukraina och de fattigaste människorna i de fattigaste länderna. För Socialdemokraterna är det självklart att Sverige ska fortsätta att uthålligt stödja Ukraina, men vi ska också fortsätta att bekämpa fattigdom och hungersnöd i andra delar av världen.

Vår politik för bistånd och utveckling fokuserar på att människor ska ges förutsättningar att själva kunna ta sig ur fattigdom, förbättra sina levnadsvillkor och leva i trygghet, samt ha makt och inflytande över sina liv. Utvecklingssamarbetet ska vara flexibelt, ändamålsenligt, hålla hög kvalitet,

klimatsäkras och ge resultat med fokus på att bekämpa fattigdom. Vi står upp för att svenskt bistånd ska uppgå till en procent av BNI och användas till både långsiktigt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd. Därför vill vi, i motsats till regeringen öka biståndet stegvis de kommande åren, till dess att enprocentmålet uppnås.

Sverige ska ställa tydliga krav på att biståndet används till vad det är avsett för, och aktörer ska ställas till svars när oegentligheter upptäcks. Korrupcion är ett allvarligt hinder för utveckling och måste högre upp på den internationella dagordningen för att få till en kraftsamling mot det. Biståndsmedel ska skyddas och användas för avsedda ändamål. För oss socialdemokrater är det självklart att kontroll och riskanalys av svenskfinansierade biståndsinsatser alltid görs. Det samma gäller revision och resultatredovisning.

Sverige, och EU, behöver en förnyad Afrikapolitik. Det måste vara en aktiv politik, som inte bara handlar om migration, utan också om bistånd, handel, politiska relationer, kulturellt utbyte, klimat- och miljösamarbete och mycket mer. Utvecklingsnivån i länderna på kontinenten skiljer sig åt, liksom mellan stad och landsbygd. Det kräver en politik som inte missar dessa aspekter. Och det krävs fortsatt uthållighet. Afrika är en enorm kontinent med stor potential och stora möjligheter. Att ta fram en förnyad politik handlar förstas om att bygga mänskliga värden, men det handlar också om att inte låta Kina och Ryssland få fältet fritt på en kontinent av så stor betydelse.

Vi vill att demokratistödet till demokratiska partier och aktörer ökar. Utvecklingssamarbetet ska bidra till uppbyggnad och stärkande av demokratiska styrelseskick, fria politiska partier, folkrörelser och institutioner. Självständiga civilsamhällsorganisationer ska stödjas i sitt arbete och i sin rätt att verka. Vi värnar och stödjer yttrande-, förenings- och församlingsfriheterna. Fria fackföreningar och fackliga rättigheter är viktiga i kampen för global rättvisa. För oss är det självklart att utvecklingsarbetet ska bidra till att stärka oberoende, representativa och demokratiska fackföreningar, ökad organisering och utbildning om mänskliga rättigheter i arbetslivet.

Vi vill att biståndet medverkar till kapacitetsutveckling i samarbetsländerna, så att länderna själva ska kunna forma sin framtid. I enlighet med Agenda 2030 bör därför biståndet i ökad utsträckning fokusera på kunskapsöverföring och institutionell kapacitetsutveckling. Vi vill fokusera på att stärka institutioner, sociala trygghetssystem såsom arbetslöshetsersättning, barnbidrag, föräldraförsäkring och pensioner samt aktörer som stödjer hållbar utveckling och demokratisk samhällsstyrning. Vi vill också bekämpa skatteflykt som undergräver välfärden, genom riktade insatser i biståndet på att inrätta skattemyndigheter i mottagarländerna samt bygga effektiva och rättvisa skattesystem med tydliga regelverk för beskattning.

Handelsbiståndet bör tydligt kopplas till Agenda 2030 och målen i Parisavtalet. Genom partssamverkan kan förutsättningar för hållbar utveckling inom områden som klimat, mänskliga rättigheter, jämställdhet, hälsa och miljö

bli möjliga. I dialogen med näringslivet är det också viktigt att inkludera fackföreningsrörelsen och använda och bygga vidare på den svenska modellen. Att koppla ihop bistånd och handel som regeringen gör måste ske genomtänkt och föregås av en konsekvensanalys, vilket saknas.

De exportkrediter som regeringen föreslår i BP2024 är att betrakta som bundet bistånd. Att binda biståndet är dyrt och ineffektivt, begränsar utbudet för mottagarlandet, och försvårar på det sättet kostnadseffektiviteten när det gäller upphandlingar. Regeringens förslag går emot EU:s policy om att medlemsländerna ska undvika att binda biståndet i sina bilaterala samarbeten och strider sannolikt också emot OECD:s biståndskommitté Dacs regelverk. Vi tycker att exportkrediter är ett bra politiskt verktyg, men anser inte att det ska finansieras ur biståndsbudgeten. Istället bör regeringen ge svenska företag exportkrediter för handel med Ukraina med de medel som normalt används till detta.

Den feministiska utrikespolitiken handlade om att säkerställa flickors och kvinnors rättigheter, representation och resurser. Socialdemokraterna beklagar att regeringen har övergivit denna politik. Vi menar istället att den feministiska utrikespolitiken behöver återinföras och utvecklas. Kvinnor och flickor ska ha samma möjlighet till socialt, ekonomiskt och politiskt inflytande som män och pojkar. Flickor och kvinnors rättigheter måste stärkas globalt. Att ge kvinnor och flickor makt över sina egna liv och främja deras medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter är det bästa sättet att bekämpa fattigdom och nå ekonomisk tillväxt och mänsklig utveckling.

Vi är emot och tycker det är anmärkningsvärt att regeringen, i dessa tider, signalerar att Folke Bernadotteakademins (FBA) anslag ska skäras ned, att det kvinnliga medlingsnätverket ska läggas ned och att civilsamhällesorganisationer som jobbar med fredsfrågan inte ska få anslag.

Ett ökat klimatbistånd är centralt i det internationella arbetet och det är avgörande att möta åtaganden om ökad klimatfinansiering. Utvecklingsländer måste få både ekonomiskt och tekniskt stöd för att genomföra klimatåtgärder och medel att anpassa sina samhällen till de klimatförändringar som redan uppkommit. Sverige ska vara ett ledande land i klimatomställningen. När regeringen backar från Sveriges tidigare löften om klimatbistånd, drabbas inte bara FN-projekt där kolkraft ställs om till solkraft, utan det leder också till att andra länder minskar sina insatser.

Genom kärnstöden till multilaterala organisationer kan Sverige få genomslag för våra utrikes- och biståndspolitiska målsättningar samtidigt som vi bidrar till att uppnå organisationernas resultat och därmed till att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Det innebär ökade möjligheter för organisationerna att snabbt kunna agera när nya kriser och behov uppstår. Kärnstöd bidrar till ett långsiktigt stabilt multilateralt system där Sveriges politiska prioriteringar får större genomslag och syftar till att både uppnå konkreta resultat och stärka det multilaterala systemet. Det är ett misstag från regeringens sida att skära ner i

kärnstöden då det multilaterala och det bilaterala biståndet är kompletterande och ömsesidigt förstärkande.

Ett starkt engagemang inom de multilaterala organisationerna är centralt för genomförandet av Agenda 2030, klimatomställningen, freds- och jämställdhetsarbetet, effekterna av den globala lågkonjunkturen, följderna av covid 19-pandemin och Rysslands krig mot Ukraina. Sverige ska fortsätta vara en drivande och progressiv kraft i multilaterala organisationer. I en tid av hårdnande säkerhets- och handelspolitiskt klimat och ökad polarisering behöver multilaterala arenor stärkas och utvecklas. Sverige har trots vår ringa storlek historiskt varit en betydande aktör inom det multilaterala arbetet. Det måste fortsätta. En del i att öka vårt inflytande är att se till att fler svenskar söker jobb i dessa organisationer och rekryteras dit. Regeringen bör se över hur detta ska uppmuntras för att bidra med kompetens och svenska intressen på plats.

Anslaget till forskningssamarbete mer än halverades i budgeten för 2023 och i juli drogs Vetenskapsrådets anslag för utvecklingsforskning in. Denna nedprioritering från regeringens sida visar på oförståelse för vad syftet med forskningen är och försvagar Sveriges ställning i det internationella samarbetet. Vi anser att anslaget för forskningssamarbete ska återställas. Detsamma gäller för anslaget för information och kommunikation, som skurits ned med 87 procent med negativa konsekvenser för bl.a. granskningen, debatten och kunskapsförmedlingen om utvecklingssamarbetet, något som är en grundförutsättning för en levande demokrati och svenska folkets tillgång till information om biståndet.

Sammantaget anvisar vi 1 miljard kronor mer än regeringen till utgiftsområde 7 för 2024.

2. Statens budget inom utgiftsområde 7, punkt 1 (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V) anför:

Riksdagen har genom sitt beslut den 29 november 2023 fastställt att de samlade utgifterna för utgiftsområde 7 inte får överstiga 48 630 129 000 kronor 2024 (bet. 2023/24:FiU1). Eftersom Vänsterpartiets förslag till anslag inom utgiftsområdet ligger över den nivån kan vi inte reservera oss till förmån för detta förslag. Vänsterpartiets budgetalternativ bör ses som en helhet. Därför väljer vi att avstå från ställningstagande och lägger i stället fram ett särskilt yttrande om Vänsterpartiets politik inom utgiftsområde 7. Vänsterpartiets samlade förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2023/24:2385. Motionen behandlas i betänkande 2023/24:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservationerna 2 och 6 i det betänkandet. Vänsterpartiet vill se följande inriktning på budgetpolitiken.

Hushållen pressas av fallande realinkomster, höga matpriser och kraftigt stigande bolåneräntor, samtidigt som bank- och matjättar gör rekordvinster på konsumenternas bekostnad. Regeringens och Sverigedemokraternas ansvar är att se till att vi som samhälle tillsammans tar oss igenom krisen och att fördela

krisens bördor rättvist. Men istället bidrar de till att hushållen går på knäna genom sin chockerande passivitet.

Sverige står inför en välfärdskollaps när varslen väller in över sjukhusen, äldreomsorgen är kroniskt underbemannad och lärarna inte får de resurser som behövs för att göra ett bra jobb i klassrummen. I stället för att se till att välfärden får resurser prioriterar regeringen och Sverigedemokraterna skattesänkningar för framför allt välbärgade. Än en gång visar regeringen och Sverigedemokraterna vilka som får ta smällen i krisen.

När gängvåldet terroriserar vårt samhälle, med bombdåd och skjutningar, behövs en regering som kavlar upp ärmarna och satsar det som krävs på att sätta stopp för gängen, som avsätter resurser till socialtjänsten för att se till att ungdomar på glid hamnar rätt och som satsar på skolan. Det är brottsbekämpning i praktiken, det har regeringen och Sverigedemokraterna visat sig oförmögna att genomföra.

Klimatkrisen är här och nu, med extremväder såsom långvarig torka följt av kraftiga regn med stora översvämningar. Samtidigt som vi kraftigt behöver minska utsläppen för att nå nettonollutsläpp har Sverige en regering och ett stödparti vars klimatpolitik är så skadlig att det hade varit lägre utsläpp om de inte hade gjort något alls. Allt detta är skapat av politiska prioriteringar.

Vänsterpartiet presenterar i sin budgetmotion en helt annan inriktning och en ny kurs för ett tryggare Sverige. Den ekonomiska politiken ska inriktas mot full sysselsättning och ekonomisk jämlikhet. Bördorna av de snabba prishöjningarna ska fördelas rättvist, med särskild hänsyn till de hushåll som har små marginaler. Bankernas och matjättarnas övervinster ska strypas; de ska inte kunna göra vinster på hushållens bekostnad. Välfärdssektorn har under lång tid varit underfinansierad och håller nu på att vittra sönder helt. För att välfärden ska fortsätta att vara ett av samhällets grundfundament behövs resurser, så att den som behöver vård får det i tid, så att den som är på väg in i gängkriminalitet kan stoppas och så att den som är äldre kan få det stöd hen behöver i vardagen. Alla som söker sig till förskolan, sjukvården, skolan och äldreomsorgen behöver en god arbetsmiljö och goda arbetsvillkor. Det skapas genom satsningar, inte nedskärningar.

Vänsterpartiet prioriterar i vårt samlade budgetförslag att anvisa betydande resurser till välfärdssatsningar via generella statsbidrag. Vi prioriterar ett klimatomställningsarbete som kan ta Sverige till målet om nettonollutsläpp, inte i motsatt riktning. De välfärdssatsningar som Vänsterpartiet föreslår tillsammans med våra satsningar på klimatområdet påverkar i praktiken direkt eller indirekt alla utgiftsområden.

Vänsterpartiets samlade förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2023/24:2385. Motionen behandlas i betänkande 2023/24:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservation 6 i det betänkandet. I den motionen finns också förslag till ram för utgiftsområde 7.

Vänsterpartiet är mycket oroade över utvecklingen på utvecklings- och biståndsområdet. Sverige ska vara en röst för solidaritet, demokrati och mänskliga rättigheter världen över. Vi ska ha ett väl fungerande bistånd som

utgår från mottagarnas villkor. Regeringen har med stöd av Sverigedemokraterna presenterat en politik som går i motsatt riktning.

Regeringens budget innebär ett avsteg från en lång tradition av svensk biståndspolitik. Det etablerade enprocentsmålet övergavs redan i budgetpropositionen för 2022/23 och ersattes med ett mål som var satt i kronor och ören. Prognosen visar att det snabbt kommer att bli en betydande sänkning i förhållande till BNI. Att sänka biståndet i en tid när globala kriser överlappar varandra och behoven är som allra störst är ett slag mot de människor som har det allra svårast i världen.

Regeringen har ännu inte presenterat sin reformagenda för biståndet, men har varit tydlig med i vilken riktning man kommer att gå. Biståndet ska i högre utsträckning vara till för att tillgodose svenska intressen. Det är ett avsteg från själva grundprincipen om bistånd och strider mot principerna om effektivt bistånd. Sverige måste som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att allt utvecklingsbistånd ska följa biståndseffektivitetsagendan, utgå från respektive mottagarlands egna behov, respektera dess suveränitet och inte förknippas med ekonomiska villkor.

Vänsterpartiet menar att enprocentsmålet ska värnas. Vi återställer regeringens neddragningar och avvisar att biståndet inte längre ska vara knutet till BNI. Vår uppräknig av anslagen är en generell ökning av respektive anslag utifrån Konjunkturinstitutets prognos för BNI.

Sammantaget anvisar Vänsterpartiet ca 10,5 miljarder kronor mer än regeringen till utgiftsområde 7 för 2024.

3. Statens budget inom utgiftsområde 7, punkt 1 (C)

Anna Lasses (C) anför:

Riksdagen har genom sitt beslut den 29 november 2023 fastställt att de samlade utgifterna för utgiftsområde 7 inte får överstiga 48 630 129 000 kronor 2024 (bet. 2023/24:FiU1). Eftersom Centerpartiets förslag till anslag inom utgiftsområdet ligger över den nivån kan jag inte reservera mig till förmån för detta förslag. Centerpartiets budgetalternativ bör ses som en helhet. Därför väljer jag att avstå från ställningstagande och lägger i stället fram ett särskilt yttrande om Centerpartiets politik inom utgiftsområde 7. Centerpartiets samlade förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2023/24:2733 av Muharrem Demirok m.fl. (C). Motionen behandlas i betänkande 2023/24:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservationerna 3 och 7 i det betänkandet.

Den svenska ekonomin och det svenska samhället möter nu multipla, allvarliga kriser. Vi befinner oss i en allvarlig inflations- och tillväxtkris som sticker ut i en internationell jämförelse. Som en följd av denna ekonomiska kris kommer nu en välfärds-kris i kommuner och regioner, som särskilt drabbar landsbygden, med en allt djupare kris för skolan. Samtidigt drabbas många svenska städer av en kris för tryggheten på gator och torg på grund av ett gängkrig med skjutningar, sprängningar och mycket unga förövare och offer.

Klimatkrisen blir allt tydligare, men trots detta är den svenska klimatpolitiken och klimatomställningen i vårt land i kris till följd av Tidö-regeringens politik. Sammantaget påverkar detta bilden av Sverige men även samhällets robusthet mot säkerhetspolitiska utmaningar. Rysslands anfallskrig utgör ett allvarligt hot också mot oss och vår säkerhet. Det kräver fortsatt höga krav på prioriteringar av vårt lands försvarsförmåga och av ett hållbart stöd till Ukraina.

I grund och botten är svensk ekonomi stark, med en välutbildad befolkning, framåtsyftande företag, en hög sysselsättningsgrad och en fungerande välfärd. Det är genom kloka reformer – inte populism – som svensk ekonomi tagit sig igenom tidigare kriser. Men det kräver att det finns kraft inom politiken för att stå upp för grundläggande principer som att det ska löna sig att arbeta, att skola och utbildning är grunden för välbefinnande i hela landet, att vi inte kan börja öka utsläppen om vi ska kunna förhindra en klimatkatastrof och att företagen är vår tillväxtmotor. Centerpartiet tar upp stafettpippen från tidigare framgångsrika ekonomiska reformer för att föra in dessa perspektiv i debatten igen. För en krisbekämpning på riktigt i Sverige såväl som i EU och globalt.

När det gäller utgiftsområde 7 står Centerpartiet sammantaget upp för enprocentsmålet i biståndet och föreslår en stegvis upptrappning av biståndet till dess det åter når 1 procent av BNI år 2027. Långsiktighet, partnerskap och lokalt ägarskap bör även fortsätta vara utgångspunkten för svenskt bistånd, med målsättningen att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck.

Sammantaget anvisar vi ca 1,7 miljarder kronor mer än regeringen till utgiftsområde 7 för 2024.

4. Statens budget inom utgiftsområde 7, punkt 1 (MP)

Jacob Risberg (MP) anför:

Riksdagen har genom sitt beslut den 29 nov 2023 fastställt att de samlade utgifterna för utgiftsområde 7 inte får överstiga 48 630 129 000 kronor 2024 (bet. 2023/24:FiU1).

Eftersom Miljöpartiet de grönas förslag till anslag inom utgiftsområdet ligger över den nivån kan vi inte reservera oss till förmån för detta förslag. Miljöpartiets budgetalternativ bör ses som en helhet. Därför väljer vi att avstå från ställningstagande och lägger i stället fram ett särskilt yttrande om vår politik inom utgiftsområde 7.

Miljöpartiet de grönas förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2023/24:2689. Motionen behandlas i betänkande 2023/24:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservationerna 4 och 8 i det betänkandet. Miljöpartiets budgetalternativ när det gäller utgiftsområde 7 innebär betydligt ökade satsningar jämfört med regeringens förslag.

Vi vill höja biståndsramen till 1,25 procent av BNI. De senaste årens kriser har varit allra tuffast mot redan fattiga länder och det är deras invånare som drabbats hårdast av klimatkrisen, pandemin, kriget i Ukraina och de ökade

råvarupriserna. Mer stöd behövs på flera fronter. Det är vår politiska övertygelse att Sverige klarar av att möta kriserna i vårt närområde, bl.a. genom vårt stöd till Ukraina, samtidigt som vi fortsätter att ha en generös biståndsnivå globalt. Notan för att stödja Ukraina ska inte skickas till världens fattigaste, vilket regeringens agerande kommer resultera i. Vi står fast vid att biståndet ska vara 1 procent av BNI och vill på sikt höja det till 1,25 procent.

Vi vill också att avräkningarna från biståndet ska minimeras. Miljöpartiet motsätter sig ett urholkat bistånd där kostnader för att ta emot flyktingar i Sverige tas från biståndet och vi vill att avräkningarna minimeras. Biståndet ska gå till att bekämpa fattigdom, inte till administrativa kostnader eller militära insatser. Under våren 2022 var avräkningarna så höga att Sveriges kommuner riskerade att bli den största mottagaren av svenskt bistånd.

Klimatbiståndet ska också ökas. Klimatet, miljöförstöringen, utrotningen av den biologiska mångfalden, pandemier, krig och konflikter – vår tids stora utmaningar är ofta globala och gränsöverskridande och kräver gemensamma ansträngningar för att stoppas. Genom klimatbiståndet stöttar vi utvecklingsländer i deras utveckling och deras genomförande av Parisavtalet. Medan vi och övriga västländer byggt vårt välstånd på fossil grund kan inte de växande ekonomierna upprepa de misstagen. Klimatbiståndet måste öka både i kvantitet och kvalitet. Storskalig finansiering för klimatåtgärder krävs för investeringar i både minskade utsläpp och mer klimatanpassade samhällen i den fattiga delen av världen. Vi behöver stödja utvecklingen av hållbara livsmedelssystem som kan stå emot klimatförändringarna. Klimat- och miljöinvesteringar, i Sverige liksom i världen, krävs snabbt nu om vi ska ha en chans att klara klimatmålen.

Vi vill också satsa på fredsarbetet. Folke Bernadotteakademien är den svenska myndigheten för fred, säkerhet och utveckling. Utan fred, ingen utveckling. Sverige har unik kompetens som världens konflikter så väl behöver och Sveriges röst i världen förknippas sedan länge med ett starkt arbete för att förhandla och uppnå fred. Vi skjuter till 2 miljoner årligen, samt 6,8 miljoner till freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet.

Dessutom föreslår vi att mer ska gå till demokrati och mänskliga rättigheter. Utöver att världens välbefinningsutveckling nu stannat av så är demokratin i världen satt under stark press. En stor del av världens människor lever idag i länder där demokratin är på tillbakagång. Journalister, politiker och människor som försvarar miljön och mänskliga rättigheter trakasseras, förföljs och mördas. Hets och hat förgiftar samhällsdebatten. Polariseringen ökar. Demokratiska processer undergrävs och de ekonomiska klyftorna ökar. Mänskliga rättigheter, jämställdhet och inte minst sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) begränsas allt mer. Samtidigt ser vi hur människor världen över, ofta med kvinnor och unga i främsta ledet, samlas på gatorna och organiserar sig kring gemensamma krav på mer inkludering och mänskliga rättigheter, för att hejda klimatförändringarna och man kräver ansvar från ledare samt minskad korruption och mer demokrati.

Nordiska Afrikainstitutet är ett centrum för samhällsvetenskaplig forskning om Afrika som också har i uppgift att stärka samarbetet mellan afrikanska och nordiska forskare. Både kunskap och samarbete i världen måste stärkas, inte minskas. Därför gör vi till skillnad från regeringens förslag inga besparingar på Nordiska Afrikainstitutet.

Sammantaget anvisar vi ca 10,7 miljarder kronor mer än regeringen till utgiftsområde 7 för 2024.

5. Reform av svenskt bistånd, punkt 2 (C)

Anna Lasses (C) anför:

Att utvärdera och reformera biståndet är i sig en viktig och välkommen process. Det svenska biståndet är ett viktigt och betydelsefullt verktyg för att bekämpa fattigdom och för att främja demokrati. Det bör värnas och utvecklas för att bli så effektivt som möjligt. Detta bör dock ske i en öppen och framförallt tydlig process där såväl riksdagen som civilsamhällets aktörer involveras på ett tillfredsställande sätt. Det är viktigt med långsiktighet och att ta hänsyn till pågående projekt, för att inte sprida oro i onödan. Den process som varit har i stället präglats av brist på öppenhet, ad hocbesked, otydlighet och en bristfällig tidsplan som tillsammans med regeringens nedskärningar spridit oro.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2023/24:1 Budgetpropositionen för 2024 utgiftsområde 7:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ställa ut statliga garantier för biståndsverksamhet som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 26 000 000 000 kronor (avsnitt 2.8.1).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 för anslaget 1:1 Biståndsverksamhet besluta om kapitaltillskott till Swedfund International AB på högst 1 000 000 000 kronor (avsnitt 2.8.1).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 för anslaget 1:1 Biståndsverksamhet besluta om kapitaltillskott till Swedfund International AB på högst 460 000 000 kronor för ökade klimatinvesteringar (avsnitt 2.8.1).
4. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd enligt tabell 1.1.
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.
6. Riksdagen anvisar ett anslag för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd som står till Riksrevisionens disposition enligt tabell 1.1.

Motioner från allmänna motionstiden 2023/24

2023/24:1038 av Carina Ödebrink m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att återinföra enprocentmålet inom svenskt bistånd och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2343 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska avsätta minst en procent av BNI för internationellt utvecklingssamarbete och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i regleringsbrevet för Folke Bernadotteakademien för 2024 bör uppdraga åt myndigheten att återuppta verksamheten med det svenska medlingsnätverket för kvinnor och tillkännager detta för regeringen.

47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återställa informationsstödet och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återställa forskningsbiståndet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2348 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd enligt förslaget i tabell 1.

2023/24:2563 av Morgan Johansson m.fl. (S):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om regeringens reformagenda för biståndet och dess brist på transparens och förankring och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en stegvis återgång till enprocentsmålet för biståndet och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anslagen för forskningssamarbete och för information och kommunikation ska återställas och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2666 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP):

Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd enligt förslaget i tabell A i motionen.

2023/24:2699 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna enprocentsmålet och att successivt höja biståndsramen till 1,25 procent av BNI och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minimera avräkningar från biståndsbudgeten samt återföra de medel till biståndsbudgeten som inte används av avräknade medel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:2719 av Anna Lasses m.fl. (C):

Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd enligt förslaget i tabellen i motionen.

BILAGA 2

Regeringens och motionärernas anslagsförslag

Anslag för 2024 inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd *Tusental kronor*

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen			
		S	V	C	MP
1:1 Biståndsverksamhet	46 639 119	1 000 000	10 094 000	1 676 000	10 700 000
1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	1 690 200	±0	371 000	-11 300	16 823
1:3 Nordiska Afrikainstitutet	17 320	±0	4 000	-100	177
1:4 Folke Bernadotteakademin	210 633	±0	46 000	-800	2 132
1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete	50 000	±0	11 000	±0	±0
1:6 Utvärdering av internationellt bistånd	22 857	±0	5 000	-200	222
Summa för utgiftsområdet	48 630 129	1 000 000	10 531 000	1 663 600	10 719 354

BILAGA 3

Regeringens förslag till beställningsbemyndiganden

Beställningsbemyndiganden för 2024 inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Tidsperiod
1:1 Biståndsverksamhet	105 000 000	2025–2036
Summa	105 000 000	

BILAGA 4

Motionsyrkande som avstyrks av utskottet

Motion	Motionärer	Yrkanden
--------	------------	----------

3. Motion som bereds förenklat

2023/24:1038 Carina Ödebrink m.fl. (S)